

AZ ÍJ ÉS NYÍL ÖSVÉNYEIN A HIMALÁJÁBAN

AZ ELSŐ KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR EMLÉK-ÍJÁSZVERSENY TÖRTÉNETE

▷ SZÖVEG: SZILAJ ISTVÁN

Vannak olyan szerencsés vidékek,
ahol az íj és a nyíl használata
régés-rég apáról fiúra szálló
hagyomány – mind a mai napig.
Ilyen a Himalája völgyeiben fekvő
ladaki nép hazája is, Kis-Tibet.
Nyugodtan mondhatjuk, hogy az
íjászat a ma Indiához tartozó,
Tibettől politikailag mindig is
független terület nemzeti sportja

FOTÓ: IRIMIÁS BALÁZS

A Csoma Szobája Alapítvány önkénteseként 2017 nyarán jutottam el Zanglába: abba a távoli magashegyi faluba, ahol 1823–24-ben Kőrösi Csoma Sándor a tibeti nyelvet tanulmányozta. Már a jelentkezésem pillanatában tudtam, hogy viszek magammal íjat, és ha beválogatnak, íjászatot is fogok tanítani.

Az íj kiszállítása sok fejtörést okozott, nem volt világos, milyen nemzetközi szabályok vonatkoznak erre az eszközre. Hiába írtam az indiai nagykövetségnek és próbáltam információt szerezni a környéket megjárt magyar íjásztól, nem kaptam választ. A nepáli király meghívására a himalájai országba versenyre kiutazó magyar íjászok vezetője javasolta végül, hogy kérjek meghívólevelet egy helyitől egy versenyre, ők így vitték ki íjait Nepálba. Az Alapítvány pedig azt javasolta, vegyem föl a kapcsolatot Zangla hercegével, hátha ő tud segíteni.

Írtam hát a hercegnek, aki egy szépen megfogalmazott meghívólevelet küldött, az Első Kőrösi Csoma Sándor Emlék-íjászbajnokságra, Zanglába. Az ötlet kifejezetten tetszett, de ha már így egyszer leírtuk, meg is kellene rendezni... – gondoltam.

Adománygyűjtést hirdettem a közösségi médiában, s a bevételből egy nagyon szép, hagyományos formájú, de könnyű, 25 fontos Emese-íjat sikerült beszereznem.

Többféle vesszőt is vittem, és a saját favesszőim közül is elcsomagoltam párat. Később kiderült, hogy a legolcsóbb, legprimitívebb alu-karbon gyerekvessző bírta legjobban a sziklás hegyoldalakba történő becsapódásokat.

AZ ELSŐ LÖVÉSEK

A MAGYAR ÉS INDAI ÖNKÉNTESÉKBŐL ÁLLÓ CSAPAT FESZÜLTEN FIGYEL

NEMCSAK FÉRFIAKNAK! ▲

CSOMÁS ÖNKÉNTES MAGYAR EMESE-ÍJJAL GYAKOROL AZ ÍJÁSZVERSENYRE A HIMALÁJAI ZANGLA FALU HATÁRÁBAN (ELŐZŐ OLDALPÁR)

Az íj kiszállítása sok fejtörést okozott, nem volt világos, milyen nemzetközi szabályok vonatkoznak erre az eszközre. Hiába írtam az indiai nagykövetségnek...

ÖNKÉNTES-MINDENNAPOK

Az első ember, akit megpillantottam Ferihegyen, István volt. Nem ismertem, de tudtam, ugyanoda tartunk, viszont el sem tudtam képzelni, mit rejthet az az ormótlan cső a hátizsákjára erősítve. Később aztán kiderült, hogy egész utazásunk egyik legfontosabb kellékét, az íjat szállította benne. Az íj mindennapi életünk részévé vált, ki-ki szabadon próbálgathatta, akár úgy is, hogy munka után egyedül ment fel a pályára, és csak a maga szórakoztatására lövöldözött. Lőhettünk a célponttal szemben állva, vagy akár háttal is, csak a felsőtestünkkel visszafordulva, de ha kedvünk támadt, akár fekvő is. Valami ősi érzést szabadított fel a nyílvesző szállása, erőt, amit a vadászó ember élhetett meg, s közben fel-emelő volt figyelni a helyi gyerekeket, milyen ügyességgel bántak már kis korukban is az íjjal. A nap végi gyakorlás mellett Istvánnal reggelente magashegyi futóedzéseket is végeztünk, szintén az íjjal együtt. Ekkor a tappancsos vesszőt vittük magunkkal, s terhelés alatt kellett az előttünk szaladót mozgás közben eltalálni. Ilyen pulzussal mellett persze ez fokozott nehézséget jelentett, de a reggelek emlékezetes részévé vált.

(Szalkai Gábor)

ELŐKERÜL AZ ÍJ

Zanglába tartó menetünk ötödik napján a Zanszkár folyó völgyében verünk sátrat. Az ötezres csúcsokkal körülvett völgyet gleccserpatakok szeli át, partján apró fácskák zöldellnek. És fű... A magashegyi sivatagi környezetben nagyon hiányzott már ez a látvány. Elszórt kocka vályogházakban él itt néhány család, mégis több a gyerek, mint a felnőtt, és ez különös, boldog bizakodással tölti meg az egész völgyet.

A hegyekből fáradtan és csapzottan poroszkálunk le a pázsitra. Az egyik házikóból előkerül a sör, és valami zene is szól. Kalandfilmbe illő pillanatok, ahogyan kettesével-hármasával megérkezünk a vályogból, deszkából és bádogból tákolts kocsmateraszra.

A hideg sör helyett azonban sokkal jobban izgat egy váratlan látvány. A fák között egy tizenegy-tizenkét éves legény íjászkodik. Saját készítésű, faragott markolatú, szétszedhető reflexíjjal, szintén saját faragásúnak tűnő, festett nyílveszőkkel. 10-20 méterről lő a fák közé akasztott szemeteszsákra.

Nekem sem kell több, előkapom a zanglai közösségnek hozott íjat. Egy szürke, 110 cm-es PVC-csőben hurcoltam eddig magammal, amit meg is lapítottam kicsit, hogy az íj kényelmesebben beférjen. Egyik határon sem tűnt föl senkinek, nem kérdeztek rá, miért viszek be Indiába egy ilyen eszközt, a széki szalmakalapom sokkal jobban foglalkoztatta a határőrt...

Az íj azonnal feltűnést kelt. Gyerekek és felnőttek kezdik mustrálni nagy szakértelemmel, jönnek csodájára járni. És nekiállunk közösen lövöldözni. Persze, ők a belső-ázsiai nevezett fogással, a vesszőt jobbról kifuttatva, hüvelykujjal feszítve lőnek. Az egyik nagyobb fiú mindenféle érdekes, előredöntött testtartásból is próbálkozik, és nem is eredménytelenül. Lovas emberünk, Jimba és vezetőnk, Raju is beáll, meg az önkéntesek közül többen.

Hoztam magammal egy tapadókorongos vesszőt is, mégpedig párbajhoz! Mindenhol elsőprő sikert arat... Elkezdek futni, és engem kell fenéken löni! Aztán a vesszőelkapást gyakoroljuk. Elmutogatom a gyerekeknek, hogy a mellkasomra lőjenek, én pedig a rám lőtt korongos vesszőt több-kevesebb sikerrel próbálom elkapni a levegőben.

Teljesen felvillanyoz az első találkozás a himalájai íjászattal. Ékes bizonyítéka, hogy ez az itthon is fontos hagyomány Ázsiában helyenként a mai napig a mindennapi élet szerves része. Egy pillanatra az is átfut az agyamon, hogy Csoma érezhette volna így magát, ha bármilyen aprócska nyomát leli valahol útja során a magyaroknak... Bár az eszközön érezni a nyugati, főleg angol hatást, de az elzárt völgyben megmaradt az évezredek használati technika.

FOTÓ: MOHAI BALÁZS

FOTÓ: MOHAI BALÁZS

FOTÓ: KOVÁCS BRIGITTA

KÖHORDÁS

AZ ÖNKÉNTESK
MINDENNAPJAINAK RÉSZÉ
A KOMOLY FIZIKAI MUNKA.
A NAGY TENGERSZINT
FELETTI MAGASSÁG EZT
TOVÁBB NEHEZÍTI

TÉLEN IS MELEGBEN

A HIDEG HÓNAPOK EZENTÚL
NEM AKADÁLYOZZÁK
A DIÁKOKTANULÁSÁT.
A ZANGLÁBAN FRISSEN ÁTADOTT
NAPISKOLÁBAN ÉBEREN FIGYELIK
TANÁRUUKAT

GYEREKMEZŐNY

Zanglában a Napiskola mögötti területen egy 30 méteres íjaspálya húzódik. Egyik végében vesszőfogó dombocská, a másik egy kismértékben magasított pódium, ahol a földbe leásott rozsdás olajoshordó jelzi, hogy honnan kell löni.

Mikor az iskola épült, annak helyét is ehhez kellett igazítani, mert maga a lőtér nagyon fontos szerepet tölt be a helyi közösség életében. Lehet, hogy évszázadok óta használják: ki tudja? Főként télen íjászkodnak.

Ezen a pályán kezdjük el rendszeressé tenni az íjászatot, mint a Napiskola egyik délutáni programját. Gyerekek jönnek, elsősorban fiúk – ez itt elsősorban a nagyobbak fiait sportja. A kisebbek nyilvánvaló feladata visszahozni az ellőtt vesszőket.

Többnyire mongol technikával lönek, de akad, aki a mediterrán fogással, vagy az Avatar c. filmből ismert, kifordított alkaros technikával. Nem sikerül tisztázni, hogy ezt hol tanulta, hol látta. Lehet, hogy a filmből, esetleg a felmenőitől, de az is megeshet, hogy önállóan kísérletezte ki. Mindez azért is érdekes tapasztalat, mert itthon sok íjász öltre megy azon, hogy mi lehetett eleink technikája. Itt pedig egy elzárt, hagyományos kis közösségen belül is 3-4 különböző technikát láthatunk kifinomult alkalmazás közben...

Az önkéntes csapattal mi a nálunk leginkább elterjedt mediterrán fogással lövünk, a Kassai-féle gyorstöltéssel, íjhoz fogott vesszőkkel. Mondjuk, ez a technika nem hatotta meg a helyieket – javasoltuk, hogy próbálják ki, de sikertelen maradt a rábeszélés. Nem is kell persze erőltetni, eszünk ágában sincs megzavarni az évszázados helyi hagyományt.

Mikor az iskola épült, annak helyét is ehhez kellett igazítani, mert maga a lőtér nagyon fontos szerepet tölt be a helyi közösség életében.

A sziklás-köves talajon véstesen fogynak az otthonról hozott nyílveszők. Mondjuk a gyerekeknek, hogy hozzák a saját nyilaikat, de ez egyszer sem történik meg. Az íjaikat sem mutatják meg. Egyébként sem törődnek a tárgyakkal, nem vigyáznak rájuk. A ceruzának, a festéknek és az íjnak sincs sok becsülete.

NEMZETI TÉLI SPORT

Ladak magashegyi sivatagában a rövid tavaszt és nyarat szorgos munkával töltik a helyiek. A hegyekből érkező patakokat csatornába terelik, földjeikre vezetik, ezzel öntözik árpaültetvényeiket. A földeket leginkább a nők művelik, a férfiak a szakmunkákat végzik. De például az építkezéseken is inkább asszonyokat látunk dolgozni, vályogot hordani, követ cipelni.

Az élelmiszer-termelés a túlélés záloga, így a vegetációs időszak napestig munkával telik, szó sem lehet holmi napi hobbiíjászkodásról. Nem mellékesen pedig: a ladakiak buddhisták, így nem használják vadászatra az íjat.

Réges-régen talán harci eszköz volt, hiszen meg kellett védeni völgyeiket a betörő ellenségtől. De állatra nem lőnek vele. Egymást fenébe lőni tapadókorongos vesszővel – na, az viszont nekik is nagyon tetszik!

A hosszú, hideg himalájai tél viszont a sportolás időszaka. A lovaspóló és a krikett mellett jól megfér az íjászat is. Többnapos versenyeket szerveznek, ahol a buddhista főapátokról elnevezett csapatok mérkőznek meg egymással. Nagyon kicsi, háromkörös célokat készítenek: 20-25 cm-es a külső kör, a belső pedig legfeljebb 9-10 cm. Zanglában 30 méterről lőnek, csapatagonként 10-10 vesszővel.

Igen magasra teszik ezzel a mércét: nem az a lényeg, hogy minél több pontot gyűjtögessenek, hanem az, hogy csak a tényleg jó lövések számítsanak. Aránylag kevés találat születik, ezeket számolják össze.

Az élelmiszer-termelés a túlélés záloga, így a vegetációs időszak napestig munkával telik, szó sem lehet holmi napi hobbiíjászkodásról. Nem mellékesen pedig: a ladakiak buddhisták, így nem használják vadászatra az íjat.

ÁRPASZALMA „SZELELÉSE”

A JAKKAL TÖRTÉNŐ „NYOMTATÁS” SORÁN LAZÍTJÁK A TERMÉNYT, EKÖZBEN A PELVÁT KIFÚJJA A SZÉL

FOTÓ: SAMIN ETIENNE

FOTÓ: KOVÁCS EDINA

TÉRKÉP É TÁJ...

MINTHA NEM IS A HIMALÁJA SZÁRAZ HEGYVIDÉKÉN JÁRNÁNK... ÁRPAFÖLDEK ARATÁS UTÁN A ZANSKÁR FOLYÓ VÖLGYÉBEN

MAGAS RANGÚ VENDÉG

A ZANGLAI KIRÁLY A PALOTÁBAN, CSOMA SZOBÁJA ELŐTT. AZ ALAPÍTVÁNY MUNKÁJÁNAK RÉGI TÁMOGATÓJA AZ URALKODÓ, LEGYEN SZÓ AKÁR NAPISKOLA-ÉPÍTÉSÉRŐL, VAGY MŰEMLÉKMEGŐRZÉSÉRŐL

FOTÓ: JUHÁSZ NORBERT

A CIKK MEGJELENÉSÉNEK TÁMOGATÓJA AZ STA TRAVEL

STATRAVEL.HU

A csapattagok nevezési díjat fizetnek, a bedobott pénzt pedig a győztes csapat nyeri. Hagyományos íjat viszont senki sem tudott mutatni, annál inkább sífutólécből, vagy lapított gázcsőből eszkábált változatokat.

Zanglában délutánonként gyakoroljuk harci tudományunkat. A magyar önkéntesek közül többen itt találkoztak először a lovasíjász-technikával – vagy az íjászzal egyáltalán. Nem tudunk igazán sokat foglalkozni a nyílzással, de 10-12 nyílvesző után már mindenki szépen lő. A többség a versenyig 40-50 vesszőt lőtt ki csupán.

LADAKI TALÁLATOK

A Csoma Szobája Alapítvány minden évben szervez egy fesztivált a Nap-iskolában, ahol a helyiek és a messzi földről jött zarándokok együtt mulathatnak táncsal, énekkel, zenével, helyi és magyar ételekkel s a csáanggal, az árpasörrel. A 2017-es Zangla Fesztivál egyik fő programjának a háromórás íjászversenyt terveztük. Elkövettük ugyanakkor azt a hibát, hogy bár beszéltünk e tervről, a versenyről a helyiekkel s a királyi családdal is, de nem kérdeztük meg tőlük, hogy milyen hosszú legyen az íjászat (értelmezésükben: hány napig tartson a küzdelem?). Ők ugyanis egy mindössze 3 órán át tartó versengésért nem szívesen mozdulnak meg. Még az utolsó percekben ötórásra módosított versenyre is külön kellett győzködni a férfiakat – mondván, egy ilyen rövidke viadal is lehet nagyon jó!

Nekünk, önkénteseknek sok más programot kellett még vinnünk a ladaki és magyar táncoktól a palacsintasütésig, nem engedhettük meg magunknak a három napig íjászkodás luxusát. Végül két helyi és egy nemzetközi csapat állt össze a viadalra. Minket erősített egy dél-indiai hindu önkéntes, Sidhart, és a muszlim túravezető, Raju is eljött Padum városából, csak azért, hogy velünk együtt lövöldözhesen. A Csoma-csapatban mindenki nagy öröme lányok is voltak, ami a helyiek között nem épp megszokott.

Az Első Kőrösi Csoma Sándor Emlék-íjászversenyt Irimias Balázs nyitotta meg, és a kezdőlövést is ő adta le. Ötórányi lődözés után holtverseny alakult ki a két ladaki csapat között, amit egyesével történő lövésekkel

megoldták. A verseny után a csapatok közös vacsorát tartottak, ahol a helyiek és a vendégek együtt mulatottak. A verseny után a csapatok közös vacsorát tartottak, ahol a helyiek és a vendégek együtt mulatottak.

MAGASBA, FEL!

AZ ELSŐ CSOMA EMLÉK-ÍJÁSZVERSENY RÉSZTVEVŐI A VERSENY UTÁN, MELY AZ ALAPÍTVÁNY EDDIGI LEGTÖBB HELYI FELNŐTTET VONZÓ PROGRAMJA VOLT

Nekünk, önkénteseknek sok más programot kellett még vinnünk a ladaki és magyar táncoktól a palacsintasütésig, nem engedhettük meg magunknak a három napig íjászkodás luxusát.

NINCS MEGÁLLÁSI!

A ZANGLAI CSAPATOK GYAKOROLNAK A VERSENY SZÜNETÉBEN

A verseny végül az Alapítvány eddigi legsikeresebb közösségi programja lett – a legtöbb helyi felnőttet ebbe sikerült bevonni.

döntöttek el. A versenyt így a Bakula Rimpocséről elnevezett helyi gárda nyerte – nagyjából 130 ponttal. Nekünk, csomásoknak viszont egyetlen pontot érő találatot sem sikerült elérnünk ennyi idő alatt... Bár Szalkai Gábor, az ELTE geográfusa, aki itt íjászkodott először, egyszer eltalálta a céltáblát tartó picikartonpapírt, én pedig egy vesszővel a külső kör szélét, de ezek nem számítottak igazi találatnak.

A verseny végül az Alapítvány eddigi legsikeresebb közösségi programja lett – a legtöbb helyi felnőttet ebbe sikerült bevonni. És remélhetőleg ezzel

hagyományt is teremtettünk! Ha Csoma idejében is élő sport lett volna itthon az íjászat, ázsiai útján talán erre is felfigyelt volna, erről is írt volna a nagy székely utazó!

Az egész magashegyi íjászat alighanem legfontosabb mai mondanivalója, hogy ez a fantasztikus sport-játék rendkívül különböző származású, világnézetű, vallású, műveltségű embereket tudott összehozni, egy közös célra

mozgósítani, összpontosítani – és hagyott is mindenkit egymás sikerének örvedeni.

SZILAJ ISTVÁN

GÉPÉSZMÉRŐK, TANÁR, TIZEDIK ÉVE OKTAT ÍJÁSZATOT IS SPORTOKTATÓKÉNT. 2017 NYARÁN JÁRT A HIMALÁJÁBAN A CSOMA SZOBÁJA ALAPÍTVÁNY OKTATÓ ÖNKÉNTESÉKÉNT

FÖLDGÖMB VILÁGLÁTÓ A TREND FM-EN CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR. A RÁDIÓBAN VENDÉGÜNK A TÉMÁRÓL: SZILAJ ISTVÁN

TREND FM 94.2
GAZDASÁGI RÁDIÓ CSOPORT

KORÁBBI MŰSORAINK MEGHALLGATHATÓK: WWW.TRENDFM.HU